

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2006 m. gruodžio 14 d.

Nr. 47 (732)

Eina nuo 1988 m.

spalio 28 d.

Prienu r. Balbieriškio sen. „Vidupio“ bendruomenė Sūkuriuose minėjo partizanų vado Kazimiero Degučio-Raginio 60-ąsias žūties metines.

K. Degutis, g. 1908 m., Lietuvos kariuomenės puskarininkis, 1941–1944 m. dirbo Balbieriškio valsč. policijos viršininku. Vokiečių okupacijos metu daugeliui jaunuolių padėjo išvengti deportacijos į Vokietiją. Prasidėjus antrajai bolševikų okupacijai jis tapo partizanu. 1945 m. Balbieriškio miške subūrė savarankišką partizanų dalinį, kurio teritorijai priklausė Balbieriškio ir Gudelių valsčiai. Partizanai vienbalsiai vadu išrinko K. Degutį-Ragini. 1945 m. birželio pradžioje susitikime su Dominyku Jėčiumi-Ažuoliu, vėliau tapusiui Daina-vos apyg. partizanų vadu, jkur-

Prie paminklo žuvusiems Laisvės kovotojams

Autorės nuotr.

ta Dzūkų rinktinė, o Balbieriškio partizanų grupėi suteiktas Kunigaikščio Vaidoto vardas.

1946 m. birželio vidury ryšininkai pranešė, kad bus „šukuojamas“ miškas. Partizanai, prisiminę Kalniškės mūšį, nutarė laikinai aplieisti miš-

ką ir pasitraukti į kaimus. Tūkst. dviese – K. Degutis-Raginis ir partizanas Petras Mitrulevičius-Kilbas – liko miške. Mišką palikusius partizanus pasiekė liūdna žinia. Partizanų Vaidoto grupės vadu K. Degučio-Raginio ir P. Mitrulevičiu-

čiaus-Kilbo išniekinti kūnai guli Balbieriškyje ant grindinio. Paaiškėjo, kad ten, kur partizanai išskyrė, netikėtai pasirodė čekistai ir atidengė ugnį. Partizanų buvimo vieta buvo išduota. Kilbas krito iškart, o Degutis spėjo nukauti du čekistus. Tai buvo birželio 13-oji. Žuvus K. Degučiui, Vaidoto grupės vadu tapo Juozas Petraška.

Partizanų vadu paminėjimas prasidėjo šv. Mišiomis, kurias aukojo Balbieriškio parapijos klebonas kanauninkas Robertas Brūza. Šventės iniciatorius ir organizatorius – „Vidupio“ bendruomenės pirmmininkas Alfonas Vitkauskas.

Antanina URMANAVIČIENĖ

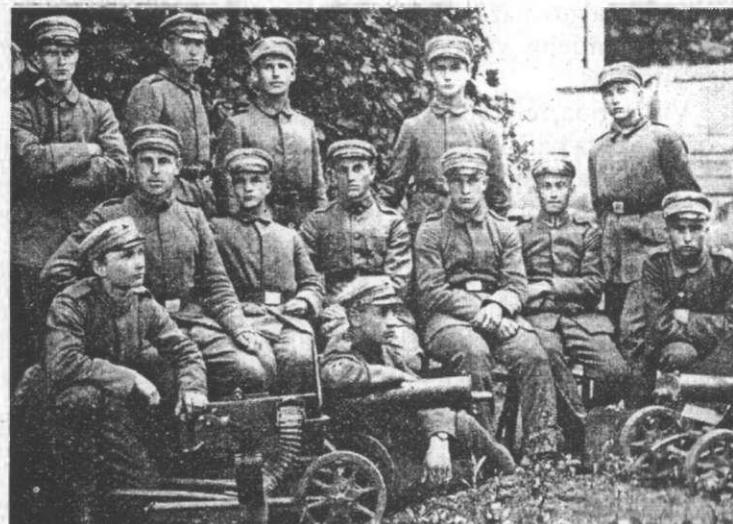
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija perėmė ir toliau tėsia karininkų rengimo tradicijas, siekiančias net 18 amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus

Pirmoji karo mokykla atsirado privačiose kunigaikštų Jeronimo Florijono ir Myko-lo Kazimiero Radvilų valdo-se jų pačių iniciatyva. Jų val-domose Nesvyžiaus ir Biržų žemėse buvo laikoma kelių tūkstančių vyrių kariuomenė. 1747 m. Nesvyžiuje kunigaikštis Jeronimas Radvila įkūrė kadetų korpusą, kuris apie 1750 m. pertvarkytas į Artile-rijos ir inžinerių mokyklą. „Reguliaminą“ – statutą šiai mokslo įstaigai paraše LDK didysis etmonas Mykolas Ka-zimieras Radvila. Mokykla su pertrūkiais veikė iki 1776 m. Joje buvo mokoma žygiuoti, fechtuoti, įrengti stovyklas, buvo rengiami manevrai ir mokomieji šaudymai. Taip pat buvo dėstomas prancūzų ir vokiečių kalbos, geometrija, civilinė architektūra, topografiija, piešimas, artilerija, buvo mokoma žemės matavimo. Vėliau karo mokslu užsiėmė kiti Lietuvos didikai Gardine ir Vilniuje. 1795 m. žlugus Lietuvos ir Lenkijos valstybei, nutrūko ir karo mokyklų veikla.

Karo mokykla įsteigta Kaune

1918 m. vasario 16 d. atkūrus Lietuvos valstybę ir pradėjus burti kariuomenę, trūko

Karo akademija tėsia tradicijas

Karo mokyklos pirmoji laida. 1919 m.

karininkų, ypač pakvietus į kariuomenę stoti savanorius. 1919 m. sausio 25 d. Lietuvos Vyriausybė oficialiai paskelbė apie Karo mokyklos įsteigimą Kaune, viršininku paskirtas karininkas Jonas Galvydis-Bykauskas. Mokykla dirbtai pradėjo kovo 8 d., pirmosios kariūnų laidos mokymo kur-sas truko vos 4 mėnesius – išleisti 89 „karužai“ ir 7 puskarininkai. Išleidus pirmąją kariūnų laidą, buvo paskelbtai kertiniai Karo mokyklos nuostatai, pavadinti dėsniais. Juose numatyta karininkus rengtisoms kariuomenės rūšims.

Pasiibaigus kovoms dėl Ne-priklausomybės, karininkų rengimui skirtas ypatingas dėmesys – mokymo programai iš-

plėsta iki 3 metų. 1929 m. Karo mokykla pavadinta Pirmojo Lietuvos Prezidentovardu. Nuo 1932 m. ten pradėtas leisti žurnalas „Kariūnas“. Jotikslas – ugdyti kilius, energingus, suvokiančius savo pareigą ir garbę karius. Šias tra-dicijas tėsia ir šiandieninis Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos žurnalas „Kariūnas“. Iki 1940 m. Karo mokykla parengė 21 kariūnų laidą. Sovietų sąjungai okupavus Lietuvą, mokykla perkelta į Vilnių ir išformuota – sužlugdyta Lietuvos kariūnų rengimo sistema. Dau-gelis kariūnų ir dėstytojų su-imti, dalis paleisti į atsargą.

1944 m. kovai su prie Lietuvos artejančia Raudonaja

armija, vokiečių okupantui sutikus, buvo įkurta Vietinė rinktinė. Kilo idėja atkurti ir Karo mokyklą, tačiau vokiečiai tam pasipriešino, gen. Povilo Plechavičiaus išsiustus į Marijampolės batalioną karius, besimokančius pagal Karo mokyklos programą, nunginklavo ir daugelį išsiuntė į Vokietiją.

I rezistencijos laikotarpio ginkluotają kovą prieš okupantus, vykusių beveik dešimt metų, stojo patriotiškai nusiteikę tautos vyrai, tarpjų – kai kurie Lietuvos karininkai bei puskarininkai. Tuo metu Lietuvos miškuose veikė partizanų mokyklos. Tačiau dėl ypač sudėtingų pogrindžio salygų karinis rengimas buvo nesistemmingas, trūko mokomujų priemonių. Daugiausia dėmesio buvo skiriamos partizanų kovos taktikai.

Suteiktas Jono Žemaičio vardas

1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę pradėta atkurti ir Lietuvos kariuomenę. Vadovaudamas Lietuvos Vyriausybės, palaikiusios Karo mokyklos įsteigimo idėją, nutarimu „Dėl Krašto apsaugos akademijos steigimo“, krašto apsaugos ministras 1992 m. liepos 13 d. pasirašė įsakymą, o liepos 15 d. buvo

Numeryje skaitykite:

2 2007 m. biudžete numatyta lėšų ir kai kuriems buvusiems politinius kalinius ir tremtinius liečiantiems klausimams finansuoti

3 Lietuvių tremtinių kapinės Sibiro platybėse – ne tik istorinio, bet ir kultūrinio paveldo objektai

4 Partizanų generalo Jono Žemaičio tėvai paskutinius savo gyvenimo metus praleido Laugalių pensionate

patvirtinti mokyklos nuostatai, viršininku paskirtas plk. Jonas Andriškevičius. Rugpjūčio 30 d. Vilniuje įvyko mokyklos, į kurią įstojo 154 vakinai, iškilmingas atidarymas. Vyriausasis karo kapelionas Alfonsas Svarinskas pašventino mokyklos vėliavą, Antakalnio kapinėse prie žuvusiųjų už Neprisklausomybę kapų kariūnai prisiekė tarnauti Lietuvai. 1998 m. lapkričio 20 d. krašto apsaugos ministras Česlovas Stankevičius akademijai suteikė buvusio Karo mokyklos auklėtinio, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio prezidiumo pirmininko, 1949 m. galutinai suvieniusių partizaninių judėjimų Lietuvoje, generolo Jono Žemaičio vardą.

Šiandienos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija siekia neabejotinai kilnių tikslų: rengti kvalifikuotus karininkus LR krašto apsaugos sistemai, atsižvelgiant į NATO šalių metodiką ir keiliamus reikalavimus; studijuojantiesiems suteikti universitetinį išsilavinimą; kelti krašto apsaugos sistemos karininkų kvalifikaciją; dirbtai mokslo tiriamąjį darbą ir leisti metodinę medžiagą; tapti moderniu tarptautiniu mokymo centru, perduodančiu Europos Sajungos ir NATO šalių patirtį šalims, ketinančioms integruotis į euroatlantines struktūras.

(keliamas į 6 psl.)

Sveikiname

Jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Seimo nari, Tėvynės sąjungos pirmininką Andrių KUBILIŪ.

Metai dar neslegia Jūsų pečių, o keliais, kuriuo einate, teikia išminties, patyrimo ir visa tai sudeda į žmogiškųjų vertybų kraitę.

Linkime sveikatos, energijos ir kuo geriausios kloties igyvendinant kilnius sumanymus.

LPKTS valdyba,
„Tremtinio“ redakcija

Danutę PETRAUSKAITĘ-JANELIŪNIENĘ, vi-sada energingą ir darbščią, sveikiname 75-ojo gim-tadienio proga.

Linkime sveikatos, neblėstančios energijos ir ilgų gy-venimo metų.

LPKTS Pakruojo filialas

Ar gali Lietuva išgelbėti Afriką?

Lapkričio 30 dieną Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl prieglobočio prašytojų iš Malto Respublikos“. Vyriausybės nutarime nenurodoma bprecedentinio teisinio pagrindo, kaip „išivežti“ pabėgelius, kurie atsirado tolimeje Maltoje. Seimo nuomonės neatsiklausta. Manytina, kad Vyriausybė viršijo savo įgalijimus. Vyriausybė iš rezervo tam reikalui skyrė 48,7 tūkst. litų ir iš Lietuvos pasiūs asmenis jiems parseizežti.

Šiame nutarime visuomenė klaidinama sąvoka „Pabėgelių iš Malto“, nes tai, galima rimtais spėti, yra pabėgelių iš Afrikos. Prie Malto arčiausiai yra Tunisas, palyginti arti yra Libija. Iš Afrikos, pakeliui į Maltą, už 150 km yra Lampedūzos sala, priklausanti Italijai. Teko matyti nuotraukas, kaip mažais laiveliais čia atplaukia pabėgelių, juos pasitinka baltas pirštines dėvintys ir burnas dezinfekciniais raiščiais apsirše italai. Italai daugumą afrikiečių grąžina atgal. Tiesiai nuo Lampedūzos dar už 150 km yra Malta, į kurią taip pat bėga afrikiečiai.

Ar gali šešių asmenų atsi-vezimas išspręsti Malto pabėgelių problemą? Toks sprendimas reiškia Lietuvos pripratinimą prie rengiamo pabėgelių priėmimo kvotų nustatymo ES valstybėms, be-salygiško nuolankumo ir pa-klusumo ES ugdymą.

Nekalbama, kokio pobūdžio pabėgelių: ekonominiai, politiniai, karinio konflikto. Ekonominiu pobūdžiu pabėgelių (vadinamus „piligrimus“, „duoneliautojus“) var-gu ar racionalu priimti, nes tokis srautas yra begalinis ir nesibaigiantis. Nekalbama, kokios kultūros yra pabėgelių, tačiau tai yra labai svarbu dėl socialinės taikos ir ramybės. Taip pat nenurodoma, kuriam laikui pabėgelius ren-

giamasi priimti.

Jeigu pabėgelių susiję su buvusiomis kolonijinėmis Europos šalimis, manytina, kad tai yra tu šalių, kaip pasinaudojusiu kolonijiniu kraštų materialiniai ir žmonių resur-sais, leidusiais metropolijoms smarkiai prasigventi ir suklesteti, ekonominė, politinė ir teisinė problema. Stambiosios valstybės nepadeda mums išreikalauti okupacinių žalos iš Rusijos ir Vokietijos, nori savo istorinio kolonijinio valdymo ir plėšimo sąlygomis sukurtas disproportcijas bei neteisingumą dalintis su mu-mis, vos išėjusiais iš okupacijos priklausomybės.

Beje, taip pat kyla klausimas, kaip ES šalys saugo bendras sienas, jeigu procesas yra nevaldomas (JAV stato aukštą sieną Meksikos pasienyje, San Diego miestas Kalifornijoje nuo Meksikos atsivérēs trijų eilių spylgiuota tvora). Gal prasminga, esant reikalui, skirti šešių ar kitokios paramos toms šalims, o ne blaškyti žmones po visą pasaulį.

Mūsų atveju pabėgelių problema būtų sprendžiamai tik tariamai, nustumiant konceptualų klausimo įvertinimą ir pripažinimą. Jeigu paimtu-me vien lėšas iš Irako karo pragaro, iš pertekliuose dūstančių megamonopolijų, tai jų užtektų padėti buvusių kolonijų žmonėms, o ne stumdytis su vargšais, kaip šiandien yra ir tariamai bandoma vaizduoti suprtingus ir gerus, stu-miančius mus į tolimesnį vi-suotinį chaosą ir tolimesnį už tai atsakingų politikų ir valstybių neteisingumo pateisini-mą.

Taigi mūsų Vyriausybė tu-rėtu susilaikyti nuo tokų žingsnių, formuluoti ir siūlyti pasaulio galiūnų padorumo ir teisingumo veiksmus, o ne būti klasniais jų patarnautojais.

Algirdas ENDRIUKAITIS

jeigu pabėgelių susiję su buvusiomis kolonijinėmis Europos šalimis, manytina, kad tai yra tu šalių, kaip pasinaudojusiu kolonijiniu kraštų materialiniai ir žmonių resur-sais, leidusiais metropolijoms smarkiai prasigventi ir suklesteti, ekonominė, politinė ir teisinė problema. Stambiosios valstybės nepadeda mums išreikalauti okupacinių žalos iš Rusijos ir Vokietijos, nori savo istorinio kolonijinio valdymo ir plėšimo sąlygomis sukurtas disproportcijas bei neteisingumą dalintis su mu-mis, vos išėjusiais iš okupacijos priklausomybės.

Beje, taip pat kyla klausimas, kaip ES šalys saugo bendras sienas, jeigu procesas yra nevaldomas (JAV stato aukštą sieną Meksikos pasienyje, San Diego miestas Kalifornijoje nuo Meksikos atsivérēs trijų eilių spylgiuota tvora). Gal prasminga, esant reikalui, skirti šešių ar kitokios paramos toms šalims, o ne blaškyti žmones po visą pasaulį.

Mūsų atveju pabėgelių problema būtų sprendžiamai tik tariamai, nustumiant konceptualų klausimo įvertinimą ir pripažinimą. Jeigu paimtu-me vien lėšas iš Irako karo pragaro, iš pertekliuose dūstančių megamonopolijų, tai jų užtektų padėti buvusių kolonijų žmonėms, o ne stumdytis su vargšais, kaip šiandien yra ir tariamai bandoma vaizduoti suprtingus ir gerus, stu-miančius mus į tolimesnį vi-suotinį chaosą ir tolimesnį už tai atsakingų politikų ir valstybių neteisingumo pateisini-mą.

Taigi mūsų Vyriausybė tu-rėtu susilaikyti nuo tokų žingsnių, formuluoti ir siūlyti pasaulio galiūnų padorumo ir teisingumo veiksmus, o ne būti klasniais jų patarnautojais.

Algirdas ENDRIUKAITIS

Žinių iš Seimo

Patvirtintas 2007 metų biudžetas

Seimas ketvirtadienį patvirtino 2007 metų biudžetą, kuriame numatyta, kad kitą metų valstybės pajamos sieks 19,214 mlrd. litų, išlaidos – 20,655 mlrd. litų. Už tokį 2007 metų šalies pajamų ir išlaidų planą balsavo 80 Seimo narių, prieš – 30, susilaikė 14 parlamentarų.

Kitų metų nacionalinio biudžeto pajamos su Europos Sajungos lėšomis sieks 22,168 mlrd. litų, o išlaidos – 23,609 mln. litų. Nacionalinio biudžeto pajamos, palyginti su 2006 metų planu, turėtų augti 14,9 proc., išlaidos – 12,2 proc., o valstybės biudžeto pajamos – atitinkamai 12,5 proc. ir 9,7 procento. Nors socialdemokratė Irena Šiaulienė džiaugėsi, kad 2007-ųjų biudžete 1,5 karto padidintos išlaidos socialinei apsaugai, kurios neva leis mažinti socialinė atskirtį, tačiau Tėvynės sąjungos pirmininkas Andrius Kubilius apgailestavo, kad 2007 metų biudžetas nėra nei reformistinis, nei socialiai orientuotas. Jis pabrėžė, kad biudžete nenumatyta šeimos politikos permainų finansavimas, papildomai nedidinamos pensijos buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams bei algos mažas pajamas gaunantiems valstybės tarnautojams.

“Visų pirmą, reikia dar sakyti pakartoti tą patį, ką kartodavome pastaruosius penkeilius metus. Savo struktūra biudžetas praktiškai yra tokas, koks buvo pervažą socialdemokratiniu valdymo laikotarpi, tik šiek tiek didesnis dėl ekonomikos augimo. Per penkerius metus socialinės srities vystymasis gerokai atsiliko nuo ekonomikos augimo. Reformų, kurių nebuvo per pasutinius šešerius metus kol kas nenumatome ir kitų metų biudžete. Nei aukštojo mokslo reformos, nei paramos šeimai politikos reformos, nei aiškių strateginių prioritetų. Negerai yra tai, kad nepavyko sutarti dėl to, kad jau nuo metų pradžios būtų įgyvendinami mūsų pasiūlymai tiek dėl šeimos politikos permainų, tiek dėl didesnių pensijų buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams, tiek ir dėl valstybės tarnautojų atlyginimų problemų sprendimo. Deja, tai atidėta vėlesniams laikui. Tieki galėčiau pasakyti apie nelabai gerus dalykus, susijusius su kitų metų biudžetu”, – sakė A. Kubilius.

Taip buvo pritarta Tėvynės sąjungos narių Juliaus Dautarto ir Povilo Jakucionio inicijuotam pasiūlymui 500 tūkst. litų tikslinių lėšų skirti vaidybinio filmo “Sibiro Madonna” filmavimo darbams. Ši pirmajį filmą apie sunkią lie-tuvėnų tremtinį dalią Sibiro sniegynuose ketina pastatyti “Daumanto studija”, kuri jau išgarsėjo filmu “Vieniu vieni”.

Išvardinės negeroves A. Kubilius paminėjo ir teigia-

mą biudžeto pusę. Jis tvirtino, kad Tėvynės sąjungos susitarimo su socialdemokratais, kuris pasirašytas dar liepos mėnesį, ir mūsų spaudimo dėka pavyko pasiekti, kad kitų metų biudžete yra aiškiai (beveik 1 mlrd. Lt) padidintas sveikatos apsaugos finansavimas. Taip pat jis džiaugėsi tuo, kad daugiau lėšų skirta mo-kyklų renovacijai. Tėvynės sąjungos pirmininkas pozityviai įvertino tai, kad yra numatyta pradeti grąžinti nusa-vintas dirbusių pensininkų pensijas bei per dvejus metus baigti kompensuoti indėlius ir atsilyginti už nusavin-tą nuosavybę.

“Mes, Tėvynės sąjunga, esame partija, kuri laikosi duoto žodžio, susitarimų ir įsi-pareigojimų. Liepos mėnesį susitarėme netrukdyti socde-mokratams formuoti mažumos Vyriausybę, taip pat sutarėme, kad paremsime mažumos Vyriausybės parengto biudžeto priėmimą, jeigu biudžeto projektas bus iš anksto su mumis derinamas. Tai buvo daroma. Ne viską pavyko sutarti, bet pastangą buvo, todėl mes, vykdymam liepos mėnesio įsi-pareigojimą, balsuojame už biudžetą. Noriu priminti, jog priėmus ši biudžetą mūsų ir socialdemokratų susitarimas pasibaigs, liepos mėnesio susitarimas nustos galoti ir bus rengiamas naujas”, – sakė Seime A. Kubilius.

Nors Tėvynės sąjungos atstovams kol kas nepavyko pasiekti, kad nukentėjusių pensijos (138 Lt) bazė, kuri nuo 2007 m. sausio 1 d. bus di-dinama iki 172 litų, būtų dar daugiau padidinta (mat A. Stasiškis ir A. Kubilius rei-kalavo prie šio padidinimo dar 40 mln. litų, kad nukentėjusių pensijos augtu iki 230 litų), tačiau iš tiesų valdantieji ši kartą buvo sukalbamesni ir skyrė lėšų kai kuriems buvusiems politinius kalinius ir tremtinius liečiantiems klau-simams finansuoti.

Taip buvo pritarta Tėvynės sąjungos narių Juliaus Dautarto ir Povilo Jakucionio inicijuotam pasiūlymui 500 tūkst. litų tikslinių lėšų skirti vaidybinio filmo “Sibiro Madonna” filmavimo darbams. Ši pirmajį filmą apie sunkią lie-tuvėnų tremtinį dalią Sibiro sniegynuose ketina pastatyti “Daumanto studija”, kuri jau išgarsėjo filmu “Vieniu vieni”.

Taip pat pavyko išsirūpinti, kad papildomai būtų skirta 50 tūkst. litų Lietuvos gyven-

tojų genocido ir rezistencijos tyrimo, aukų rémimo ir atmimo įamžinimo fondui.

Skirta lėšų ir kitam svarbiam kultūriniam projektui – Lietuvos partizano Juozo Lukšos-Daumanto memorialiniam muziejui jo tėviškėje įrengti.

Šio siūlymo istorija gana neįprasta. I Seimo vadovybę ir kuriuos narius skirti lėšų šiam tikslui kreipėsi pilietė Marija Brundzaitė-Lisinskienė. Savo prašyme ji rašiusi, kad jos tėviškė, atimta sovietų valdžios, ir Lukšą tėviškė yra gretimuose kaimuose.

“2004 m. nuvykusi į Juod-būdžio kaime (Prienų rajone) esančią Lukšą sodybą norėjau įsitikinti, ar teisingai kaimo žmonės kalba, kad apleistoje sodyboje stovi tik menka two-rele aptvertas kryžius, aplinkui – žolė, ančiukų nutupėta, kelias į sodybą – tik paprastas dulkėtas kaimo keliukas. Bu-več gyvenamasis namas neiš-likęs, tvartas ir klėtis avarinės būklės. Grįžęs iš Sibiro sūnus Vincas atstatė nedidelį namą. Sūnus Vincas jau miręs, o sa-vininkė, jo žmona senutė Anelė Lukšienė, gyvenanti iš pensijos. Ar taip turi atrodyti legendinio Lietuvos partiza-no Juozo Lukšos, jo brolių, žu-vusių partizanų Jurgio ir Stasio, iškentėjusių NKVD kalė-jimų kankinimus ir Sibiro kančias brolių Antano ir Vin-co, tėvų – partizanų rémėjų sodyba?” – savo rašte klausė M. Lisinskienė.

Ji rašė esą gerai, kad liku-sio gyvo sūnaus Antano, bu-vusio partizano ir Sibiro poli-tinio kalnio pastangomis ir lė-šomis Kauno–Marijampolės plente yra rodyklė į Juozo Lukšos tėviškė, kuklus kryžius tėviškėje, paminklinė lenta, žyminti Juozo Lukšos gatvę Garliavoje, taip pat šeimos ir Alšėnų sen. seniūno Arūno Stašaičio pastan-gomis pastatytos rodyklės į J. Lukšos žūties vietą Pabar-tupio kaime.

“O važiuoja mokinį ekskursijos, pavieniai žmonės, užsienio lietuvių. Ypač po filmo “Vienui vieni” pa-rodymo”, – rūpinosi M. Li-sinskienė.

Į jos prašymą dėmesį atkreipė net du Seimo nariai, kurie pateikė pasiūlymą skirti lėšų Juozo Lukšos-Dau-manto memorialiniam muziejui įrengti. Šiam pasiūlymui buvo pritarta ir Prienų rajono savivaldybei ši darbą atlikti skirta 250 tūkst. litų.

Ingrida VĖGELYTĖ

žinių iš Seimo

VSD vadovą ginančiųjų gretos gausėja

Seime pateikus Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto tyrimo dėl Valstybės saugumo departamento (VSD) veiklos išvadas, netyla arsi VSD vadovybė ginanti kova. Turint omeny, kokia svarbi šalies nacionaliniam saugumui yra ši institucija, visiškai neaišku, kaip iki šiol A.Pocius, VSD direktorius, gali dar eiti savo pareigas: kritus bent menkiausiam įtarimui šešeliui jis mažu mažiausiai turėjo bent laikinai atsisakyti savo pareigų. Juk būtų visiškai netikėtina, jei Prezidentūros ir Ministro pirmininko remiamas VSD vadovas su bjauriu įtarimų šleifu, kurį išryškino Seimo komiteto tyrimas, kada nors galėtų atgauti gerą reputaciją ir daugumos šalies piliečių pasitikėjimą. Jau dabar žiniasklaidoje mirgėte mirga įvairiausi VSD vardą žemiantys pervardijimai, pavyzdžiui, "Valstybės nesaugumo departamentas" ir t.t.

Tačiau A.Pocius čia nemato jokios bėdos ir viešai teigia, kad jis ir toliau eis savo pareigas, vykdys iki 2008 metų užsibrėžtus nudirbtis darbus. Jam taip save eksponuoti nesunku: be prezidentūros ir premjero G.Kirkilo, Seime ji remia Socialdemokratų frakciją. Ojo bendro likimo draugas, buvęs KGB rezerve socialliberalas Antanas Valionis išvystė tiesiog gynybinę kampaniją, kurios tikslas – sumenkinti NSGK tyrimo išvadas apie VSD veiklą, jas paneigiant.

Gruodžio 10 d. Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras A.Valionis parlamentarams išplatino teisininkų parengtą 11 puslapių dokumentą – nuomonę, kur abejojama Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto atlikto tyrimo dėl VSD veiklos išvadų teisėtumu ir pagrįstumu.

Čia teigiama, kad NSGK viršijo teisės aktais apibrėžtus Seimo komiteto ir laikinosios tyrimo komisijos įgaliojimus, atlikto tyrimo išvados yra nemotyvuotos, daugeliu atveju grindžiamos tik prielaidomis ar parlamentarų nuomone. Anot rašto, parlamento komiteto tyrimo išvados yra prieštaringos ir nepateikia atsakymų į Seimo nutarimu NSGK tyrimui suformuluotus klausimus.

A. Valionio išplatintame rašte taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, jog įstatymai užtikrina VSD veiklos nepriklausomumą ir neleidžia daryti jai išorinės įtakos. Dokumente taip pat teigiama, kad NSGK atlikto tyrimo išvados daugeliu atveju grindžiamos tik komiteto narių nuomone ar nepagrįstomi prielaidomis, todėl negali būti vertinamos

kaip teisėtos ar pagrįstos. Pateikiamu išvadų realus įgyvendinimas būtų komplikuotas, nes dauguma išvadų yra labai abstrakčios ir t.t.

Teisininkų išvadose teigama, kad remiantis Konstitucinio Teismo išaiškinimu, Seimo laikinajai komisijai negali būti pateikiama informacija, kuri pagal Konstituciją negali būti atskleidžiama, taip pat negali būti paneigtai tam tikrų pareigūnų įgaliojimai neatskleisti informacijos, kurios atskleidimas galėtų padaryti žalos Konstitucijos vertybėms, nebaigtam ikiteisminiams ar operatyviniam tyrimui. Todėl, anot dokumento, turi būti išskirti vertinami NSGK išvadų teiginiai, kad VSD ar jo vadovas nepagrįstai ar neteisėtai atsisakė pateikti komitetui atitinkamą medžiagą.

Tuo tarpu Seimo Tėvynės sajungos frakcija laiko šiuos argumentus prieš tyrimo išvadas nepagrįstais ir subjektyviais, vengiančiais atsakyti į svarbiausius klausimus, tik neigiančius Seimo komiteto teisę tirti VSD veiklą. TS frakcija Seime pasiryžo parlamentiniu nutarimu iš Valstybės saugumo departamento išgauti pažymas, kuriu A.Pocius nepateikė VSD veiklą tyrusiam Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui. Seimo posėdžių sekretoriatai konservatoriai įregistruavo nutarimo projektą, kuriuo siūloma VSD per dešimt dienų pateikti NSGK "prašytą ir iki šiol negautą būtiną analitinę medžiagą". Pats A.Pocius, jaučiantis didelę paramą, pareiškė esą minėtas pažymas ketina atiduoti tik prokuratūrai.

NSGK išvadų projektas po pateikimo Seimui yra svarstomas frakcijose. Jį ketinama įtraukti į darbotvarkę gruodžio 14 d. Kitą ketvirtadienį Seimo darbotvarkėje numatyta toliau svarstyti ir iliustracinių projektų paketą. Tarp jų yra ir du įstatymo projektai, numatantys apribojimus buvusiems KGB bendradarbiams išidarinant valstybės tarnyboje. Šiemis dviem įstatymo projektams Seimo narys pateikė pasiūlymus, kuriais numato į buvusių kagėbių kategoriją įtraukti ir KGB rezervininkus. Šiemis pasiūlymams po svarstymo jau buvo pritarta, taigi ketvirtadienį bus lemama – priėmimo – stadija. Priėmus P.Jakučionio pasiūlymus tiek A.Pocius, tiek A.Valionis bei dar apie 200 buvusių KGB rezervininkų, dirbančių valstybės tarnyboje, turėtų tokius pat apribojimus išidarinant valstybiniės įstaigose, kaip ir kiti buvę kagėbiastai.

Ingrida VĖGELEYTĖ

Po 15 metų. Kas toliau?

Kažkodėl pasaulyje nebuvo plačiai paminėtas vienas iš didžiausių naujausių laikų istorijos jubiliejų – prieš 15 metų įvykės Sovietų sąjungos žlugimas. Nors iš tiesų tas komunistinės imperijos, kėlusių grėsmę viso pasaulio taikai ir saugumui, žlugimas prasidėjo gerokai anksčiau: atėjus į Kremlį „perestrojko“ iniciatoriui M. Gorbačiovui, atsiradus Liaudies frontams Rytų Europoje ir Baltijos šalyse, griūvant komunistiniams režimams satelitinėse Varšuvos bloko valstybėse. Taigi gerokai prieš 1991 m. gruodžio 8 d., kai istorinėje Bėlovežo girioje susirinkę buvęs pirmasis Rusijos prezidentas Borisas Jelcinas, Ukrainos prezidentas Leonidas Kravčiukas ir Baltarusijos SSR Aukščiausiosios tarybos pirmininkas Stanislovas Šuškevičius, savo parašais tiktais oficialiai patvirtino ir paskelbė apie SSRS, kaip valstybės, egzistavimo nutraukimą ir Nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS) įkūrimą. Bėlovežo girios susitarimui įtakos turėjo žlugęs 1991 m. rugpjūčio pučas, kai buvo bandyta atkurti „vieningą ir nedalomą broliškų respublikų sąjungą“, su aiškiu stalininiu atspalviu. Pučas žlugo, nors tarp pagrindinių vadovų buvo ne tik aukšti partinai funkcionieriai, bet ir armijos bei KGB vadovai Jazovas ir Kriukovas. Pasirodo, ir šiose struktūrose tuomet atsirado gana demokratiškai nusiteikusių generolių ir žemesnio rango karininkų. Bet svarbiausia, SSRS ekonomiką ištiko tikras kolapsas, o neregėtos ginklavimosi varžybos galutinai pribaugė beveik vien ant karinių bėgių pastatyta SSRS ekonomiką. Jau nekalbant apie visiškai sukriošusį kolchozinį žemės ūki.

Bėlovežo girios susitarimo 15-metį šiomis dienomis vertino šio susitarimo dalyviai, kurie ir dabar kartu su

M. Gorbačiovu komunistinėje ir „patriotinėje“ Rusijos spaudoje skelbiami „liaudies priešais“, nusipelniusiais kartuviu.

Štai ką pareiškė B. Jelcinas: „Tai bolševikinės, vėliau stalininės politikos paveldas, kai plunksnos brūkštelėjimu buvo nužymėtos respublikų sienos, neturinčios nieko bendra su realia istorija, buvo iškeldinamos ištisos tautos, nakinamos šimtametės tradicijos, žeminami žmonių religiniai jausmai. Tai ir privėdė prie konfliktų, dėl kurių ši totalitarinė valstybė nustojo egzistuoti.“

Buvęs pirmasis nepriklausomos Ukrainos prezidentas Borisas Jelcinas, Ukrainos prezidentas Leonidas Kravčiukas ir Baltarusijos SSR Aukščiausiosios tarybos pirmininkas Stanislovas Šuškevičius, savo parašais tiktais oficialiai patvirtino ir paskelbė apie SSRS, kaip valstybės, egzistavimo nutraukimą ir Nepriklausomų valstybių sandraugos (NVS) įkūrimą. Bėlovežo girios susitarimui įtakos turėjo žlugęs 1991 m. rugpjūčio pučas, kai buvo bandyta atkurti „vieningą ir nedalomą broliškų respublikų sąjungą“, su aiškiu stalininiu atspalviu. Pučas žlugo, nors tarp pagrindinių vadovų buvo ne tik aukšti partinai funkcionieriai, bet ir armijos bei KGB vadovai Jazovas ir Kriukovas. Pasirodo, ir šiose struktūrose tuomet atsirado gana demokratiškai nusiteikusių generolių ir žemesnio rango karininkų. Bet svarbiausia, SSRS ekonomiką ištiko tikras kolapsas, o neregėtos ginklavimosi varžybos galutinai pribaugė beveik vien ant karinių bėgių pastatyta SSRS ekonomiką. Jau nekalbant apie visiškai sukriošusį kolchozinį žemės ūki.

Bėlovežo girios susitarimo 15-metį šiomis dienomis vertino šio susitarimo dalyviai, kurie ir dabar kartu su

tarptautinės teisės subjektas, nutraukia savo egzistavimą. Prof. S. Šuškevičius išsiūlė, kad pagrindinis postūmis Bėlovežo girioje pasirašytis susitarimą dėl SSRS žlugimo buvo rugpjūčio pučas, parodės, kad imperija tapo nebevaldoma.

Šiaip ar taip, daugelis pasaulyje tada ir vėliau skelbė, kad 1991 m. gruodžio 8 d. istoriniai susitarimai, konstatavę komunistinės imperijos žlugimą, buvo svarbiausias 20 amžiaus pabaigos istorinis įvykis. Pasaulis lengviau atskivėpė manydamas, kad pagaliau amžiams praetin nuėjo „saltasis karas“ ir Maskvos mosavimas branduoliniu vėždu. Tačiau dabartinė Kremliaus valdžia su naujuoju caru V. Putinu priešakyje vis labiau demonstruoja, jog džiaugtis buvo dar gerokai per anksti. Vien V. Putino pareiškimas, kad Sovietų sąjungos žlugimas buvo didžiausia 20 amžiaus katastrofa, daug ką sako. Imperijos atkūrimo procesai vyksta visomis kryptimis. Pirmiausia kone visą Europą paverčiant priklausomą nuo Rusijos energetinių resursų – dujų ir naftos. Apie tai žinomas britų politikos specialistas Maksas Hastingsas savo straipsnyje įtakingame Londono laikraštyje „The Guardian“ rašė: „Neseniai įvykusime „didžiojo aštuoneto“ viršunių susitikime Sankt Peterburge visos pasaulio didžiosios valstybės stengesi kaip išmanydamos bendrauti su rusais, tarsi jie būtų tokie patys, kaip ir mes, arba bent jau ketintų tapti tokiai. Tačiau dabar matome, jog tai tikta iliuzija. Putino politikos pagrindinis kursas vienas – atkurti žlugusios Sovietų sąjungos įtaką ir galybę pasaulyje“. Deja, tai mato visi. Pirmiausia – Rusijos kaimynai, jaudami vis stiprėjančios Rusijos meškos letenos spaudimą.

Jonas BALNIKAS

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pareiškimas

Susipažinus su Lietuvos Respublikos Seimo nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (LR NSGK) atlikto parlamentinio tyrimo dėl Valstybės saugumo departamento veiklos išvadomis, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga konstatoja: padėtis Valstybės saugumo departamento kelia grėsmę Lietuvos valstybei, VSD praranda piliečių pasitikėjimą.

Raginame LR Seimą nedelsiant patvirtinti LR NSGK atlikto Valstybės saugumo departamento veiklos tyrimo išvadas ir imtis atitinkamų įstatyminių veiksmų, kad Lietuvos neužvaldytų nacionaliniams saugumui keliančios pavoju interesų grupės ir kad panašūs VSD valdybės veiksmai ateityje negalėtų pasikartoti.

Išsivaduokime nuo slegiančios kupros

Artimųjų Rytų folklorinis personažas – gudruolis, išminčius, pokštinikas Chodža Nasredinas, gimęs Turkiijoje XIII amžiuje, tebekeliauja po krygas, po linksmus, nešvankybė veniančius sambūrius, linksmina ir net gydo nuo įvairių negalių žmones.

Antai žinomas nutikimas, kaip Chodža, besilankydamas Bucharoje, turtuolio paprašytas pastarajį bandė išvaduotinuo slegiančios kupros. Turtuoliui buvo pasiūlyta įlisti į maišą, būti užrištam visą dieną, o tuo metu Nasredinas savo burtais naikinsiąs kuprą. Tačiau turtuolis gydymo metu privailejo nepagalvoti apie beždžionės užpakalį, tarkim, koks jis plikas, negražus, raudonas. Jei kupriau mintis nors valandėlei nukryps prie beždžionės užpakalio, pats būsiąs kaltas dėl neškmingo gydymo.

Nespėjo Nasredino pašertas asiliukas pašaro sužiaumoti, kai kuprius pareikalavo maišą atrišti; jam, tik atsidūrusiam maišo tamsoje, į akis smelkėsi plikas, bjaurus, skaisčiai raudonas beždžionės užpakalis. Bandymai sustabdyti mintis dėl kupros išnykimo buvo nesėkmingi, nes vėl iš tamso išnirdavo nelemtas beždžionės užpakalis.

Kaip teigia mūsų pačių ir užsienio stebėtojai, Lietuva tebevelka sunkią kuprą. Metas būtų jos atskratyti, juolab kad gydytojų bei įvairių injekcijų pakanka, tačiau trukdo žvilgsniai, mintys ir veiksmai, nukreipti į tą nelėmąt skaisčiai raudoną beždžionės užpakalį. Mūsų valstybės vyrai ir kai kurios moterys, jei tik bandoma kupros kratytis, tarsi užhipnotizuoti, skatiniai atsigréžti į beždžionės sėdmenis, juos glostyti. Lietuvių tauta referendumu patvirtino būtinumą reikalauti SSR斯 teisių ir pareigų perémėjos Rusijos atlyginti okupaciją metu padarytą žalą, tačiau vietoj to, minėto užpakalio atstovui kabinamas Lietuvos valstybinis apdovanojimas. Keliolikti metai Lietuvos gyventojams Rusija negražina į „Vnešekonombanką“ padėtų valiutinių indelių. Lietuvos Vy-

riausybė galėtų imtis atitinkamų priemonių, tačiau dėmesio trūksta, – dėmesys sutelktas prie lemtingojo užpakalio. Pastaruoju metu tokio dėmesio padaugėjo žiniasklaidoje, tarp valstybininkų.

Ne tik Nasredinui, bet ir jo asilui būtų aišku, kad Viktoras Uspaskichas yra ne tik politinis lavonas, bet ir paieškomas įtariamasis, praradęs lojalumą Lietuvos valstybei ašmuo (pasiprasė politinio prieglobsčio Rusijoje), tačiau LR vidaus reikalų ministras R. Šukys, tarsi ypatingo dėmesio užhipnotizuotas, nuvyko Uspaskichą prašyti pagerinti Lietuvos įvaizdį!!! Premjeras, užuot pasiūlęs ministriui atsistatydinti, problemos nemato. Ne tik mums, bet ir pačiam Uspaskichui vaizdelis – ne koks. Pas Uspaskichą į Maskvą važinėja Seimo neigianti parlamentarai, Uspaskichui išskirtini dėmesi rodo mūsų žiniasklaida. Nekalbant apie laikraščius, radiją, koverta neseniai rodyta LTV laida „Tarp mūsų moterų“ su Uspaskicho žmona Jolanta (tikra paskata kokiai besikuriančiai pensininkų partijai rinkti parą, kad būtų nebepersekojamas ir grąžintas įtariamasis „išganytojas“).

Kas skaitė kagėbisto priesaiką, kas girdėjo tvirtinimą, kad buvusių kagiebistų nebūna, kas iš žiupsnelio paviesintos informacijos žino apie įvairiose valstybės institucijos tebedirbančius aukštus Komunistų partijos veikėjus, kagiebistus, rezervininkus ir kitokius kolaborantus, tas mato, kad Rusijos preidentas net nesimaskuoja, kad kagiebistas turėtų susivokti, kad dėmesys raudonajam beždžionės užpakalui nėra nevalinga trauka, o užprogramuota, „geležinio Felikso“ grandine prikauysta laikysena. Tokią laikyseną įmanoma pakeisti tik pavienimui, nepakantumu.

Atsiranda ženkli, kad visuomenė jaučia įslegiančią kuprą, kad atpažįsta jos kilmę, kad noria atskratyti. Dėl to turime „numesti rūbą seną, kurį už vilko svetimi“.

Algimantas ZOLUBAS

Pagerbtas plk. Juozo Vitkaus atminimas

Mažeikių r. Tirkšlių miestelyje, prie namo, kur jaunystėje gyveno Pietų Lietuvos srities partizanų vadas plk. Juozas Vitkus-Kazimieraitis, Tirkšlių bendruomenės pirmininkė Aleksandros Bružienės ir Tirkšlių seniūnijos rūpesčiu buvo atidengta memorialinė lenta. Šv. Mišias aukojo J. Vitkaus vaikaitis kunigas Gintaras Vitkus. Memorialinė lentą pašventino Tirkšlių parapijos klebonas kunigas Antanas Beniušis.

Istorikas Povilas Šverebas apžvelgė J. Vitkaus nueitą gyvenimo kelią pažymėdamas, kad iš aukštųjų Lietuvos karininkų tik vienetai okupuotoje tėvynėje stojo į kovą su atėjūnais. Kunis-

gas Gintaras Vitkus pabrėžė, kad senelis, būdamas giliai religingas, nepaprastai darbštus, jautrus ir teisingas, atsižadėjęs asmeninės gerovės, visas dvasines ir fizines jėgas paskyrė kovai už Lietuvos laisvę.

Duktė Jūratė prisiminė šeimos, likusios be tévelio, patirtus vargus, valdžios persekcionimą ir kvietę Juozą Vitkaus inžinerijos bataliono karius būti vertus kilnaus karininko vardo.

Kalbėjo Tirkšlių seniūnas Klemensas Sobutas, Juozo Vitkaus inžinerijos bataliono karininkas. Poetė Zofija Šviesaitė skaitė eiles. Dalyvavo Juozas Vitkaus giminės ir Tirkšlių miestelio visuomenė.

Albertas RUGINIS

Lukiškų aikštės sutvarkymas – neatidėliotinas valstybės uždavinys

Vilnius, kaip Lietuvos sostinė, iki šiol neturi reprezentacinės aikštės su simboliniu paminklu žuvusiesiems kovose už Tėvynės laisvę. Lukiskių aikštė yra tinkamiausia vieta tokio atmimimo jamžinimui istoriniu, nūdienos ir ateities požiūriais. Carinė valdžiajoje 1863–1864 m. įvykdė viešus mirties nuosprendžius 21 sukilieliui, iš jų 12 sukilielių pakorė, 9 sušaudė. Vieša egzekucija įvykdyla sukilimo vadams Z. Sierakauskui ir K. Kalinauskui, knygams S. Išorai ir R. Zamackiui, broliams A. ir J. Revkovskiams bei daugeliui kitų. Visų nužudytyjų, išskyrus bajorą I. Zdanavičių, palaidojimo vieta nežinoma.

19 a. antroje pusėje aikštė suformuota ir pavadinta maršalo J. Pilsudskio vardu. 1949–1952 m. pagal V. Miukianio projektą ji buvo rekonstruota, o 1953 m. pastatytas paminklas Leninui, kuris išstovėjo iki 1991 m., kol atsidūrė Grūto parku pavadintame istorijos šukšlyne.

Salies sostinę ir jos Lukiskių aikštę trypė carinės Rusijos, pilsudskinės Lenkijos, fašistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos batai. Todėl neatsitiktinai buvusiems idėjiniam komunistams, pasiekusiems aukštus valstybės postus, buvo ir tebéra nemielas kovojujimų prieš sovietų okupaciją atmimimo jamžinimus, jiems priimtinesné Grūto parko reklama ir „pasyviosios rezistencijos“ propaganda – kad ir jie, vykdymada visas sovietų valdžios užmačias, kovojo už laisvę. Ar ne gėda mūsų valstybei, jos institucijų vadovams, kad Lietuvos sostinėje, praėjus 17 metų po atgimimo, valstybiniu lygmeniu neįamžintas žuvęs laisvės kovojojas, nerusena Amžinoji ugnis, nepagerbtas Nežinomojo kario – partizano kapas.

Lukiskių aikštės pakraštyje, kurioje buvo nužudyti 1863 metų sukilimo vadai, stovi Lietuvos laisvės kovojojas sajungos ir Vilniaus mero iniciatyva pastatytas ažuolinis kryžius, kuriame iškalti žodžiai: „Žuvusiem dėl Tėvynės, dėl jų kovojojusiems ir dvasiškai atgimstantiems“ tikint, kad įtakingi buvusių sovietinės nomenklatūros valdininkai, pasilikę valdžioje, istorikai, architektai, skulptoriai atsikvošės ir imsis įamžinti žuvusiuju dėl Lietuvos laisvės atminimą.

Atsigréžkime į praeitį, į du Lukiskių aikštės formavimo bei paminklo projektavimo etapus. Pirmo etapo uždavinys buvo apibrėžti Lukiskių aikštės paskirtį ir jos funkcijas: reprezentacinę, memorialinę, rekreacinę. Antrame etape buvo numatyta suteikti aikštėi naują urbanistinę kokybę, išprasminti mūsų šalies ir miesto istoriją, rekonstruoti atsižvelgus į šių dienų aktualijas. 1997 m. buvo numatyta aikštės sutvarkymas, konkursinio paminklo statyba. Tačiau

reikai nepajudėjo, jokio rezultato nepasiesta.

Dėl aikavizdaus Lukiskių aikštės reikalų vilkinimo LR Seimas 1999 m. vasario 11 d. priėmė nutarimą Nr. VI-II-2070 „Dėl valstybės sostinėje esančios Lukiskių aikštės funkcijų“, kuriuo numatyta sutvarkyti Lukiskių aikštę, sukurti šiuolaikinį memorialinį akcentą – skulptūrinę kompoziciją (simbolis „Laisvė“), buvusiuose KGB rūmuose (Gedimino pr. 40) įsteigtis kovos už Lietuvos laisvę muziejus bei informacinių centrų, sutvarkyti Aukų gatvę bei Paménkalnio gatvęs šlaitą.

Tačiau ir po šio nutarimo Lukiskių aikštės reikalai nepajudėjo. Todėl 2003 metais Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, pasikvietusi į pagalbą kitas patriotines organizacijas, partizanų vadus, monsinjorą A. Svarinską, kreipėsi į Vilniaus miesto mera A. Zuoką. Buvome maloniai priimti su geriausiais ir kilniausiais pažadais, jog bus imtasi skubią priemonių, kad šis svarbus darbas sostinėje būtų pradėtas. Vilniaus meras 2003 m. spalio 8 d. pasirašė potvarkį „Dėl istorinės raidos išprasmimo Vilniaus mieste priemonių plano parengimo ir jo įgyvendinimo priežiūros komisijos sudarymo“. Pradžia teikė vilčių. Komisijoje vyko gyvos diskusijos, parengtos aikštės sutvarkymo schemas, konkurso sąlygos, informacinių centro steigimo programma, projektais. Tačiau vėl kaip viena diena praėjo treji metai... Žadėtą iniciatyvą žlugdė įvairūs biurokratiniai barjerai, derinimai su Kultūros ministerija ir kitomis žinybomis, kurie tėsesi mėnesiu mėnesiais.

Lapkričio 15 d. įvyko Vilniaus mst. tarybos posėdis. Nuspręsta skubos tvarka paskelbti Lukiskių aikštės su simboliu „Laisvė“ projektų konkursą, kuriame galėtų dalyvauti ne tik mūsų, bet ir užsienio šalių architektai, skulptoriai, dailininkai. Artimiausiu metu Lietuvos laisvės kovojojas sajunga kartu su Vilniaus mst. savivaldybe numato pavesinti konkurso turinį bei sąlygas, kad apie jį sužinotų visuomenė, siūlytų, patartų.

Lietuvos valstybės sostinei būtina didinga reprezentacinė, memorialinė aikštė su „Laisvės“ simboliu, kurioje būtų Amžinosios ugnies ir Nežinomojo kario – partizano kapo akcentai, rekreacinių erdvė. Laukia ir kitas aikštės tvarkymo etapas – buvusių KGB rūmų pertvarkymas, teismų iš tų rūmų iškėlimas ir Rezistencijos ir kovos už laisvę muziejaus bei informacinių centro įsteigimas, Aukų gatvės bei šlaito prie Paménkalnio gatvės, kuriae būtų įamžinti už laisvę žuvusiuju vardai, sutvarkymas.

Jonas BUROKAS,
Lietuvos laisvės kovojojas
sąjungos pirmininkas

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2007 metams!

Prenumeratos indeksas – 0117. Prenumerata kainuoja: 1 mėn. – 5,20 Lt.

3 mėn. – 15,60 Lt, 6 mėn. – 31,20 Lt, 12 mėn. – 62,40 Lt.

Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,30 Lt.

Kasmetinė „Tremtinio“ prenumerata "Lietuvos pašte" baigiamai kiek-vieno mėnesio 22 d., metinės 2007 m. prenumeratos priemimas bus baigtas 2006 m. gruodžio 16 d.

2006 m. gruodžio 14 d.

Atminimo lenta Balninkuose

Lietuvių tauta nepamiršta ir gerbia kovotojus už tautos valstybingumą ir laisvę. Jiems pagerbtai ir įamžinti stato paminklus, atminimo lentas, steigia muziejus, kuriu parkus.

Lapkričio 21 d. į Molėtų rajono Balninkų miestelį atvežta ir prie Balninkų pagrindinės mokyklos sienos, dešinėje pusėje nuo pagrindinio įėjimo, iš Gedimino gatvės gera matomoje vietoje, pritvirtinta 1,7x0,8 m dydžio juodo granito atminimo lenta. Netoli atminimo lento nuolat plazda Trispalvė – pažymi švietimo įstaigą ir simbolizuoją didžią pagarbą įamžintiems 29 Balninkų mokyklos mokytojams ir mokiniams, žuvusiems už Lietuvos laisvę. Ten išrašyti:

LLKS tarybos prezidiumo pirmininko pavaduotojas Visuomeninės dalies viršininkas plk. Juozas Šibaila-Merainis (1905–1953), Alfonsas Aukštūolis-Erelis (1927–1950), Povilas Aukštūolis (1914–1948), Viktoras Aukštūolis-Donkichotas (1914–1944), Viktoras Aukštūolis-Smauglys (1924–1946), Adomas Cereška (1927–1945), Karolis Cereška-Sruoga (1917–1947), Povilas Cereška-Šampas (192–1976), Stasys Cereška-Girgždenis (1921–1947), Albinas Džiau-

tas-Kestutis (1922–1946), Jonas Džiautas-Vanagas (1927–1946), Nikodemas Grybauskas (1910–1946), Vytautas Kazla-Slyva (1927–1947), Leonas Kiaušinis (1924–1944), Pranas Kiaušinis-Kiaunė (1923–1951), Karolis Kisevičius (1915–1941), Pranciškus Latvys-Spraktukas (1922–1947), Nikodemas Liškauskas-Beržas (1915–1947), Stasys Mackevičius (1921–1945), Alfonsas Miklušis (1916–1944), Vincas Miškinis-Vienuolis (1924–1951), Juozas Narušis (1924–1944), Simona Narušis-Daukantas (1917–1946), Rapolas Purlys-Svajūnas (1917–1951), Vladas Raugalas-Žilvitis (1925–1947), Mykolas Šimaitis (1917–1944), Adomas Širvinas-Šalmas (1915–1951), Pranas Urbonavičius (1921–1947), Alfonsas Žygelis (1922–1944).

Balninkų mokyklos mokiniių sąrašai neišliko, todėl sudarant atminimo lentai žuvusių sąrašą išrašyti lankusieji Balninkų mokyklą, gyvenusieji nuo Balninkų ne toliau kaip 3–3,5 km ir žuvusieji, kurių gyvenvietėse nebuvo artimesnės mokyklos. Kaip antai, Kibildžių kaimas yra 2,5 km nuo Balninkų. Žuvę trys šio kaimo kovotojai: Petras Pileckas (1920–1944), Antanas Pileckas (1924–1945) ir A. Pus-

vaškis, atminimo lentoje neįamžinti, nes jie lankė arčiau gyvenvietės buvusių Karališkių pradinė mokyklą, vėliau perkeltą į Antaplaštakio kaimą.

Atminimo lenta įrengta Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino kavalierių draugijos iniciatyva, o žuvusių kovotojų sąrašo sudarytojas, atminimo lento užsaikovas ir vykdytojas – draugijos Kauno krašto pirmininkas, Kauno technologijos universiteto docentas, šio straipsnio autorius. Lentos gamybą finansuoti parėmė LR krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Aukų rėmimo fondo valdyba. Lenta suprojektavo LGGRTC skulptorius Jonas Jagėla, pagamino UAB „Verkiantis gluosnis“.

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino kavalierių draugija nuoširdžiai dėkoja kariui savanoriui Stasiui Ališauskui ir Daratai Pilieckienei, padėjusiems sudaryti žuvusių partizanų sąrašą, lentos įrengimo rėmėjams – LR krašto apsaugos ministerijai ir LGGRTC centro Aukų rėmimo fondo valdybai, skulptoriui Jonui Jagėlai ir visiems, prisidėjusiems prie partizanų įamžinimo.

Kazys STRAZDAS

Praeities atspindžiai

Sovietų okupacijos laikotarpiu žuvo 25 Plokščių valsčiaus partizanai, o kiek buvo įkalinta, suimta ir nužudyta, dar ir šiandien nėra tiksliai žinoma arba samoningai slepiama. Buvo areštuoti ir nuteisti kalėti lageriuose 28 Šakių gimnazijos mokiniai. 1947 m. buvo atskleista Šakių gimnazijoje veikusi pagrindinė organizacija „Laisvės sakalai“, turėjusi dešimt narių: Albiną Neverauską, Viktorą Ledą, Joną Žemaitį, Vingaudą Volteraitį, Vytautą Grybą, Vytautą Kluonių, Joną Dailidę, Kęstutį Endriukaitį, Vytautą Liorentą ir Vytautą Juškaitį.

Be to, dar buvo šios organizacijos veiklai prijaučiančių mokiniai: Vytautas Valevičius, Antanas Kudžma, Vitas Kaunas, Vitas Miškevičius ir Juozas Miškevičius.

Po ketverių metų gimnazijoje pogrindžiavėl atgaivino gelgaudiškietis Vytautas Tirlikas, 1951 m. suorganizavęs vienuolikos mokinį grupę. Jie buvo areštuoti 1952 m. po Trispalvės iškėlimo ant Šakių videntiekio bokšto. Tai Vy-

tautas Tirlikas, Pranas Bučys, Antanas Karalius, Bronius Pašiūnas, Kazimieras Valaitis, Augustinas Staniulis, Pranas Jakaitis, Danutė Baukytė, Elytė Baltrušaitė, Elytė Grybinėtė ir Onutė Vinterytė.

Nepatikslintais duomenimis, Šakių rajone žuvo per 500 partizanų ir apie 4,5 tūkst. asmenų areštuota ir ištremta į Sibirą šalčio ir bado mirčiai. Griškabūdyje prie stribų ir NKVD būstinių užkasta apie 150 partizanų, nukankintų tardomoujų.

Kad žmonės nesužinotų, kaip buvo kankinami paimti gyvi partizanai, jų žudymoviečias stengtasi išlapinti. Vien Plokščių valsč. partizano P. Runo, Šakių valsč. – Antano Astrausko ir Jono Astrausko užkasimo vietas dar iššandien slepiamos.

Partizaninių kovų metu žuvo Plokščių valsčiaus partizanai: iš Šilvienų kaimo – Vytautas Aleksa-Ežys, g. 1920 m., Juozas Aleksa-Aras, g. 1924 m., Antanas Aleksa-Kestutis, g. 1923 m., Valentinas Aleksa-Aras,

g. 1929 m., Antanas Gudaitis, g. 1918 m.; Pranas Atkočaitis, g. 1922 m. Pajotų k.; Jonas Bunikis, g. Bunikelių k.; iš Ropienos k. – Juozas Kajakas-Strėlė, g. 1918 m., Pranas Pilypaitis, g. 1924 m.; iš Vaiuguviškių k. – Vincas Matusa, g. 1925 m., Zigmantas Milkeris-Vaiguvis, g. 1926 m., Jonas Užupis-Gintautas, g. 1924 m.; Juozas Mozūraitis, g. 1928 m. Martiškės k.; Vladas Naujokaitis, g. Vasiliskių k.; iš Bundžų k. – Pranas Runas-Šarūnas, Daugirdas, g. 1916 m., Vytautas Runas-Ringaudas, g. 1926 m.; iš Paužnykių k. – Juozas Rudnickas-Drasutis, g. 1919 m., Antanas Rudnickas-Vėtra, g. 1924 m., Vincas Rudnickas-Klevas, g. 1926 m., Petras Rudnickas-Aušrinis, g. 1930 m., Juozas Višinskasis-Mėnulis, g. 1914 m.; Dimas Valuckas, g. 1921 m. Antkalniškių k.; Vincas Vaicekauskas, g. 1910 m. Stulgų k.; Juozas Gudiškis, g. 1926 m., nukankintas NKVD Griškabūdyje; Juozas Gudiškis, g. 1884 m., mirė kalėjime.

Vytautas KLUONIUS

Nepalikime likimo valiai tremtinių kapų – tragiskos istorijos paveldo

Sibiro platybėse buvo daugiau kaip tūkstantis vietovių, kuriose gyveno tremtiniai iš Lietuvos. Tie pat būta ir kapinių. Dauguma jų, ypač mažesnių, jau sunykę negrįžtamai. Tose vietovėse, kur gyveno daugiau tremtiniai, atsirado ir didesnės kapinės. Deja, nemažai jų taip pat jau yra apverktinos būklės.

Lietuvių tremtiniai kapinės neretai išsiškirkia charakteringuais antkapiniais kryžiais, išskobtais sekanti liaudiškosiomis kryždirbystės tradicijomis. Todėl šios kapinės tampa netik istorinio, bet ir kultūrinio Lietuvos paveldo objektais.

Niekam nekyla abejonių, kad jas reikia saugoti. Tačiau iš Lietuvos sugrįžusiems tremtiniam Sibire likusius artimųjų kapus prižiūrėti sudėtinga. Galima konstatuoti, kad lietuvių kapinės pastaraisiais metais liko vienu iš paskutinių liudijimų Sibire apie vykusių daugiatūkstantinius trémimus iš Lietuvos. Tai akiavaidzus materialus ženklas, kurio niekas negali ignoruoti, nors šiaip – tiek lietuvių tremtiniai vargai, tiek ir nemenkas jų įnašas į Sibiro ekonomiką vietinių gyventojų yra praktiskai pamiršti.

Pavieniai entuziastai megina kovoti su griaunamaja laiko galia. Nuolatos rengiamos ekspedicijos, kurių metu siekiama bent jau suregistruoti išlikusias lietuvių tremtiniai kapines, aprašytų jų būklę. Tokia ne vienerius metus bendrijos „Lemtis“ rengtų ekspedicijų metu surinkta medžiaga yra apibendrinta Antano Sadecko parengtuose leidiniuose: „Negrīžusiems“ (2001), „Obels žiedų ašaros“ (2003), „Tėvyne, ilgesy miriau“ (2004). Šios knygose randame gausios iliustracinių medžiagos (fotografijų, grafinių schemų, kapinių planų) bei statistinės informacijos.

2005 m. išleistas šių eilučių autorius sudarytas informacinis gausiai iliustruotas leidinys „Paminklai Lietuvos žmonių tremties ir kalinimo vietose“, apibendrinantis LR kultūros ministerijos remiamų ekspedicijų medžiagą.

Tai, kad tremties paveldo likimui nėra abejingi ne tik buvę tremtiniai, bet ir platesnė visuomenė, byloja šią vasarą surengtos jaunimo ekspedicijos į tremties vietas (vadovas Gintautas Alekna). Jų metu ne tik lankytos buvusios tremtiniai gyvenvietės, bet ir, kiek leido galimybės, tvarkytos išlikusios kapinės. Taip pat žinome apie tremtiniai iš Kretin-

gos kelionę į Krasnojarsko kraštą tuo pačiu tikslu (apie tai rašyta „Tremtinyje“ Nr. 36).

Iš tiesų, išlikusiu kapinių priežiūra tegali rūpēti tik suinteresuotiem asmenims – buvusiems tremtiniam ar jų artimiesiems. Tikėtis, kad tai padarys valstybę, kažin ar yra realu. Tai, jog tam tikra visuomenės dalis yra pajęgi tokį darbą nuveikti, įrodo Atgimimo laikotarpiu gana aktyviai ir organizuotai vykės tremtiniai palaiķu sugrāžinimas į Lietuvą. Kodėl panasi į iniciatyva negalėtų pasikartoti dar kartą, tvarant išlikusias kapines?

Raginu veiklus ir iniciatyvius žmones visame krašte burtis į sambūrius, kaupti lėšų privačiai, ieškoti rėmėjų ir siuštį savo atstovus tvarkyti kapų. Norinčiųjų nuvykti, manau, tikrai atsiras. Kaip mateme, tokioms iniciatyvoms neabejingas ir jaunimas. Jau niems žmonėms tai būtų rimta patriotinio auklėjimo pamoka. Tik nereikia pradeti verkšlenti dėl lėšų trūkumo. Dažnas buvusių tremtiniai susijimas irgi nepigiai atsieina.

Pradžiai pateikiu Antano Sadecko sudarytą tvarkytinį didesnių kapinių sąrašą:

1. Korbikas, Mansko r., Krasnojarsko kr. Susisiekimas geras, apie 30 kapų, mediniai kryžiai.
2. Biriusinskas (buv. Suječicha), Taišeto r., Irkutsko sr. vakarinis pakraštys. Susisiekimas geras, apie 250 kapų, betoniniai ir metaliniai kryžiai.
3. Kvitokas, Taišeto r. Asfaltuotas kelias nuo geležinkelio, apie 120 kapų, mediniai kryžiai.
4. Bolšoj Ungutas, Mansko r., Krasnojarsko kr. Kelias nuo geležinkelio geras, apie 30 kapų, mediniai kryžiai.
5. Ilka, Buriatija. Asfaltuotas kelias nuo geležinkelio, apie 100 kapų, betoniniai ir metaliniai kryžiai.
6. Novoiljinskas, Buriatija. Susisiekimas geras, apie 30 kapų, betoniniai ir metaliniai kryžiai.
7. Zima, Irkutsko kr. Apie 30 kapų, betoniniai ir metaliniai kryžiai.
- A. Sadeckas šių kapinių vaizdus turi įamžintę kompaktinėje plokštéléje. Jo tel. 8 613 71 849. Naujausią informaciją apie kapinių būklę (ypač Irkutsko sr.) galite gauti iš Gintauto Aleknos tel. 8 616 49 026.

Jeilietuvių tremtiniai kapinių priežiūra nepasirūpinsime mes, tuo nebepasirūpins niekas.

Rimvydas RACENAS

Karo akademija tēsia tradicijas

(atkelta iš 1 psl.)

Jau ne vienerius metus ši moderni karo mokslo įstaiga palaiko ryšius su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Didžiosiomis Britanijos, Vokietijos, Prancūzijos, Austrijos, Skandinavijos šalių, Čekijos, Lenkijos, Estijos ir Latvijos karomokyklomis. Dažni akademijos svečiai – aukšto rango NATO bei kitų šalių pareigūnai: ministrai, kariuomenių bei padalinių vadai, politikai. Darbas su jaunimu – viena pagrindinių akademijos ryšių su visuomenė krypčių, todėl čia dažnai svečiuojasi moksleiviai, studentai, šauliai, skautai.

Karo akademijoje susitikimo su kariūnais metu. Iš kairės: LVRK Spirminkas A. Paulavičius, solistas D. Sadauskas, LPKTS pirminkas A. Lukša, akademijos viršininkas plk. A. Balčiūnas, KAM viceministras A. Valys

Autorės nuotrauka

Prasmingas susitikimas

Lapkričio 30-ąjį susitiki su Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos vadovais ir kariūnais, paanalizuoti Lietuvos rezistencijos laikotarpį ir prisiminti vieną iškiliausią partizanų vadų, LLKS Visuomeninės dalies Politinio skyriaus viršininką ir atstovą užsieniui dim. mjr. Juozą Lukšą, buvo pakvieti anų dienų liudininkai. Istorikas prof. Antanas Tyla išsamiai apžvelgė susidariusių politinę situaciją, suteikusią galimybių ilgai kruvinai sovietų okupacijai, supažindino kariūnus su garbiausią pasipriešinimo laikotarpiu vadų minčių, apžvelgė Juozo Lukšos biografiją. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas – Tauro apyg. partizanas dim. kpt. Antanas Lukša aiškino priežastis, kurių paskatinti Lietuvos vyrai ir moterys išitraukė į nelygią, bet garbingą ginkluotąją kovą prieš sovietų okupaciją. Buvo Laisvės kovotojas pateikė statistinių duomenų apie div. gen. Vetrovo divizijos vykdomas taikų Lietuvos gyventojų represijas, žudynes ir trėmimus, paskatinusius

tylėta ar skleistos istorinę tiesą iškreipusios žinios. Daugėja televizijos ir radio laidų, kurių metu istorikai visuomenę, ypač jaunimą, supažindina su rezistencijos laikotarpiu atversdami ir tikrais istoriniaus faktais užpildydami tiek metų tik judei rašytus Lietuvos istorijos puslapius, – sakė Antanas Lukša ir akademijos kariūnams perdarė LPKTS dovaną – kelionika K. Kasparo knygą „Lietuvos karas“. Lietuvos vietinės rinktinės karių sąjungos pirmininkas Antanas Paulavičius ir Bronė Paulavičienė skaitė ištraukas iš herojinės poemos „Partizanas Daumantas“, lyg iliustracija tarp jų skambėjo solisto Danielius Sadausko ir LPKTS Vilniaus filialo choro „Mes nemirė“, vadovaujamo Bronislavo Jankausko, partizanų ir tremties dainos ir įtaigūs renginio vedėjo – Vilniaus įgulos karininkų ramovės viršininko pav. Gaudeanto Aukštikalnio žodžiai. Renginio svečiams padėkojo krašto apsaugos viceministras Antanas Valys ir Karo akademijos viršininkas plk. Arūnas Balčiūnas, išvardydami jaunų kariūnų ir Laisvės kovotojų susitikimo vertę ir prasmę.

Parengė Dalia MACIUKEVICIENĖ

partizanus ginti savo tėviškes ir artimuosius; išvardijo šaukiamoji amžiaus vyrų prievartinę mobilizaciją į okupacine kariuomenę ir svarbiausia – patriotiškai išauklietą jaunimą, nesusitaikiusi su Lietuvos valstybės praradimui. Tai iliustravo pasakodamas savo paties patirtų kautynių epizodus, atskleidusius partizanų ryžtą ir pasiaukojimą. „Manau, kad specialistų dėka Lietuvos istorijos žinios apie partizaninį karą jau sukauptos, daromos teisingos išvados ir Lietuva ivertina savo istoriją atiduodama tinkamą pagarbą tiems, apie kuriuos tiek metų

Gargždų kapinėse stovi paminklas su užrašu „Žemaičių šeima“. Lakoniškai ir trumppai. Jokių datų, vardų. Ten palaidota Jono Žemaičio–Vytauto, Tyliaus, Ilgūno – partizanų generolo motina Petronėlė Žemaitienė. Tėvas–Jonas Žemaitis palaidotas toje kapinių pusėje, kurlaidodavo Laugalių senelių ir invalidų namų gyvenimo. Jo kapas nežinomas.

Jono Žemaičio tėvai susipažino Kurtuvėnų dvare, kur tėvas Jonas tarnavo pienininkystės meistru. Petronėlė buvo dešimčia metų jaunesnė. Tėvas – neramaus, ūmoko būdo, o žmona – tyli, atsidavusi šeimai. Daug metų tėvas išdirbo Palangos pieninėje, priklausiusioje grafui Feliksui Tiškevičiui. Tėvukas buvo gimęs 1876 m., o mamaite – 1886 m. Mamaite kurį laiką mokytojavo. Slapta. Eidavo per kaimo pirkias ir šviesdavo žmones. Jiems gimė trys vaikai – Kotryna, Petriukas ir Jonas. Petriukas mirė mažas.

1944 m. praūžus frontui, NKVD aplinkinėse sodybose pradėjo teirautis sūnaus Jono Žemaičio. Vietos stribai tėvams nedavė ramybės – tėvuką penkis kartus tardė, stipriai mušė ir vis sake: eik, parvesk sūnų! O sūnus jau slapstėsi. Iš pradžių namuo-se, vėliau – pas gimines, o tyli 1945 m. birželio 2-osios vakarą motina Petronėlė skaudančia širdimi išlydėjo pasukutinį vaiką Joną (duktė Kotryna Juškienė su vyrų ir dviem mažais vaikais jau 1941 m. buvo ištremta), kuris visiems laikams paliko sodybą ir paskutinį kartą matė savo tėvus. Nuo šiol – tik kova už laisvą Lietuvą. 1946 m. vasarą, kaip partizano šeimos nariai, išsavo sodybos Kiaulininkų kaime buvo išvaryti Jono Žemaičio tėvai ir dėdė Antanas (tėvo brolis). Namai buvo nacionaliizuoti. Tėvai éjo per gerus žmones. Kazimiera Rašimaitė-Stonkiene prisimena: „Tėvai, neišvérė tu tamypym, pasitraukė į Klaipėdos kraštą. Palangoje turėjo kambariuką. Kurį laiką ten ir gyveno, kol vieną gražią dieną jų neapvogė kaimynas rusas. Paliko kaip stovi. Tuo metu aš su broliu dirbau Kretingos pieninėje. Atvažiavo Pranas Gudžiūnas (tas, kuris padėjo susirasti tėvams kambarėli) ir sako: „Kazytė, dingo tėvukai, gausi važiuoti ieškoti į Klaipėdą“. Ką darysi, tris kartus apéjau visą Klaipėdą, jos turgus, nes žinojau tėvuką pomėgi “targavotis”, – niekur nieko. Išsigandau. Tik ketvirtą kartą aptikau tėvuką „barachlyne“ – buvo toks turgus. Badavo jie. Eidiavo dėdukas ir per kaimus. Gyveno gal 500 metrų nuo

turgaus, tarp marių ir Klaipėdos, sandėliuke. Susimeistavo lovą, staliuką. Atsitvérė virtuvėlė. Malkų prisipjaudavo radės senų baldų, lengalių. Atveždavau aš jiems maisto: sviesto, sūrio, grietinėlės, nes dirbau pieninėje. Po to tėvukas tuose griuvėsiuose sutiko Prana Pisarevičių – pažįstamą iš Šiluvos laikų. Jis pasiūlė jiems keltis į Klaipėdos senelių namus, nes pats ten dirbo. Taip senieji Žemaičiai pradėjo gyventi „valdiškuose“ namuose. Tai galėjo būti apie 1949 metus. KGB visą tą laiką žinojo apie Žemaičio tėvus. Teko ir man pakliūti į jų namus. Norėjo išgauti, kur yra jų

Kazimiera Rašimaitė-Stonkiene, pažinojusi ir lankiusi J. Žemaičio tėvus Laugalių pensionate

sūnus Jonas. 1952 m. rugpjūčio 26 dieną Kretingoje buvau suimta. Perėjau net kelias sau-gumo būstines – Kretingos, Klaipėdos, Šilutės, Tauragės. Vis klausinėjo apie „banditų“ vadą Žemaitį, tėvus. Niekojie nepesė.

I Laugalius juos perkėlė 1952 m., nes Klaipėdoje nebebuvo vietas. Ten aš juos lankydavau, atveždavau maisto. Dėdukas manęs laukdavo autobusų stotelėje. Jie su mamaite gyveno atskirai. Jis pirmame aukšte su trimis vyrais, o mamaite antrame su kelionis moterimis. Mamaite sirgo depresija, buvo tyliai, nešnekai, užsisklendusi savaje. Tėvukas mirė gal 1957 m. Mamaites kapą man parodė moteris, gyvenusi kartu su ja prie glaudoje. Paminklą pastatė duktės Kotrynos Juškienės, gržusios iš tremties, šeima. Vėliau giminių jis buvo pakeistas į dabartinių.

Aušra Juškaitė-Vilkienė (Jono Žemaičio sesers Kotrynos duktė), ši rudenį atvykus iš Priekulės Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejų, prisimena: „1948 m. vasarą buvau atvažiavusi į Laugalių senelių ir invalidų prie glaudą. Man tuo metu, beje, buvo tik trylika metų. Iš tremties buvau pasitraukusi slapta. Atvy-

mas Lukiškių kalėjimo 49-ojoje kamerioje, nutarė parašyti dar vieną prašymą. Suprasdamas, kad jo gyvo nepaliks, paprašė pasimatymo su motina ir sūnumi: „Prašau leisti man pasimatytu su motina Petronėle Žemaitiene, d. Antano, 68 m. amžiaus, gyvenančia Klaipėdos r. invalidų namuose, su sūnum Žemaičiu Laimučiu Jonu, s. Jono, 12 m. amžiaus, gyvenančiu Ramygalos rajone.“ Apie tévo mirčių buvo sužinojės iš tardytojo. Laukė to pasimatymo ir bijojo. Bijojo motinos reakcijos, bijojo pamatyti kančią jos akys. Deja, likimas lémė kitaip. Nepamatė nei motinos, nei sūnaus. 1954 m. lapkričio 26 d. Maskvoje, Butyrų kalėjime, Jonui Žemaičiui – partizanų generolui buvo įvykdytas mirties nuosprendis. Tėvai kažin ar sužinojo apie tokią sūnaus lemči.

Tiek atsiminimų. Oficialiai rašoma, kad Laugalių pensionatas, kaip organizacija, įkurtas 1936 m. labdaringos Klaipėdos krašto kultūros šventės – tremties draugijos „Sandora“. Įkūrėjas – šios draugijos vadovas, visuomenės ir kultūros veikėjas, raštijos darbuotojas, filosofas, daktaras, teologijos profesorius Vilnius Gaigalaitis.

(keliamas i 7 psl.)

2006 m. gruodžio 14 d.

Tremtinys

Nr. 47 (732)

7

Jokūbas Kiškis

J. Kiškis gimė 1932 m. gruodžio 17 d. Kaip pats yra sakęs, laimingiausias jis buvo paauglystėje, kai mokėsi Biržų gimnazijoje. Ir prasmigiausias. Tarpukario metais dirbė mokytojai net okupaciniemis sąlygomis sugebėjo iškiepti tautiškumą, ištikimybę Lietuvai.

Nuo 1949-ųjų pavasario Parupės kalvis Jokūbas Kiškis su dvieim dukterimis ir sūnumi Jokūbu – tremtiniai Irkutsko srityje. Nebuvo lemta pirmagimui tėsti moksly Biržuose, nes tėvas buvo „uzkalės“ kuliamąją mašiną, traktorių. Per devynius metus, praleistus tremtyje, Irkutsko sr., subrendo, su tokio pat likimo seserimi Olga sukūrė šeimą. Bet abiejų grįžimas buvo skaudesnis už tremtį. Kai

paleisti iš vergovės bandė įsikurti savo krašte, gavo patarimą nešdintis į visas keturias puses. „Krypčių tik trys. Ketvirtuoje – jūra, ant kurios dar geležinė uždanga“, – sujambūdingu atvirumu replikavo Jokūbas. Jo pastabą lydėjo triaukščiai rusiški keiksmai ir bendras supratimas, kad Lietuvoje buvusiems tremtiniamis vietas dar nėra. Todėl pats pasirinko Karagandos, kurioje pragyveno aštuonerius metus, anglies kasyklas, darbą požemiuose, dulkėse. Gal tai buvo viena iš priežasčių susirgti nepagydoma liga.

Grįžę į Lietuvą Olga ir Jokūbas Kiškiai nesilepino. Jis išidarbino MSV vairuotoju, žmona – darbininke melioruojamuose laukuose.

Prasidėjus Lietuvos Atgimimui Jokūbas éjo su pirmai-

Pro memoria

siais sajūdiečiais ir visą laiką, iki leido jégos, dalyvavo įvairiuose renginiuose. Stengesi, kad būtų išaiškinta, kur paslėpti jo kraštiečių kūnai, prieš tremtį išniekinti – suguldyti po beržais ties „liaudies gynėjų“ būstine Nemuno slėnio Radviliškyje. Jokūbas buvo aktyvus TS bei LPKTB narys. Mirė 2006 m. lapkričio 26 d.

LPKTB Biržų skyrius

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Simonas Juška

1922–2006

Gimė Telšių r. Palukščio k. ūkininkų šeimoje, auginusioje dukteri ir penkis sūnus. Simonas padėjo tėvui ūkininkauti. 1950 m. buvo areštuotas už ryšius su partizanais ir nuteistas 10 m. kalėti ir 5 m. be teisių. Kalėjo Komijos, vėliau – Intos lageriuose. Dirbo anglies šachtose. 1956 m. paleistas be teisės išvykti. Ten susipažino su politinio kalinio dukterimi, atvykusia iš Lietuvos aplankytis tėvo. Vedė, gimė sūnus. Į Lietuvą sugrįžo 1960 m., apsigyveno Klaipėdoje. Išidarbino Celiuliazės popieriaus kombinate. Sulaukė dar vieno sūnaus. Vėliau daug metų dirbo Klaipėdos mėsos kombinate.

Palaidotas Lébartų kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamame žmoną, vaikus ir artimuosius.

LPKTS Klaipėdos filialas

Ona Vaičiūnaitė-Kruopienė

1935–2006

Gimė Berklainių k., Daujėnų valsč., Pasvalio aps. 1951 m. su šeima ištrema į Tomsko sr. Teguldeito r. Staro Šumilovo gyvenvietę. Dirbo miško ruošos darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Į namus neleido, todėl gyveno ir dirbo Latvijoje, ten sukūrė šeimą. Vėliau sugrįžo į Lietuvą, į Žilpamūšio kaimą. Su vyru dirbo kolūkyje. Užaugino du sūnus.

Palaidota Brencių kapinėse.

Užjauciamame vyra, sūnų ir artimuosius.

Buvę Staro Šumilovo tremtiniai

Zigmas Kontrimas

1924–2006

Gimė Kaune. Suimtas 1945 m. Kalėjo Pečioros, Komisos lageriuose. Grįžęs į Lietuvą apsigyveno Kaune. Iki penzijos dirbo Kauno politechnikos instituto laboratorijoje. Užaugino sūnų ir dukterį.

Nuoširdžiai užjauciamame sūnų ir dukteri su šeimomis, artimuosius.

LPKTB Kauno skyrius

Vladislovas Jurkėnas

1940–2006

Gimė Dusetose. 1945 m. su tėvais ir penkiomis seserimis ištrentas į Permės sr. Jurlos r. Kuzvos gyvenvietę. Tėvas mirė po kelių mėnesių. Vyriausias brolis buvo įkalintas lageryje. Pa-augęs Vladislovas dirbo miško ruošos darbus. 1962 m. po amnestijos grįžo į Lietuvą, Anykščius. Sukūrė šeimą. 1967 m. persikelė į Kauną. Dirbo statybose, vėliau – staklių gamykloje. Užaugino sūnų ir dukterį.

Nuoširdžiai užjauciamame žmoną, vaikus, vaikaičius, artimuosius.

LPKTB Kauno skyrius

Danutė Damarudaitė-Cypienė

1922–2006

Gimė Alytuje, mokytoju šeimoje. Vėliau šeima persikelė gyventi į Marijampolę. 1941 m. tėvas buvo areštuotas, mama su vaikais ištrenti į Altajaus kr. Sanorešinsko r. Svetlinsko tarybinį ūkį, Čeremšonko fermą. Paskutinė tremties vieta – Barnaulas, MGB pagalbinis ūkis. 1947 m. pavasarį brolis ir jaunesnė sesuo iš tremties slapta pasitraukė į Lietuvą. 1947 m. rudenį slapsa grįžo ir Danutė su mama. Apsigyveno Dotnuvos akademijoje. Danutė vėliau persikelė į Radviliškį, dirbo RRJ „Beržas“ ekonomiste. Ištakėjo, užaugino du sūnus, sulaukė vaikaičių. Buvo aktyvi LPKTS narė.

Palaidota Radviliškio kapinėse.

Užjauciamame sūnus, seserį ir broli su šeimomis, gimines ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Laugalių paslaptis

(atkelta iš 6 psl.)

Po karo institucija pradėjo veikti tik 1952 metais, vadinosi senelių ir invalidų namais, vėliau – internatu, dabar – pensinė. Pasikapsčius po Laugalių pensionato archyvus pavyko rasti 1956–1961 m. įrašus mietybos knygoje apie išlaikytinės Petronėlės Žemaitienės maičių su nuoroda, kad jai mirus maitinimas nutraukiamas. Pasirodo, Žemaičio tévai ten gyveno savo pavardėmis. Iš Aušros Juškaitės-Vilkienės gavome mirties liudijimą, kuriajame rašoma, kad Petronėlė Žemaitienė, Antano, mirė 1961 m. gegužés 2 d. Mirties priežastis – senatvė, vieta – Klaipėdos r. Laugalių kaimas. Mirties liudijimas išduotas 1989 m. rugpjūčio 29 d. Duomenų apie tévą Laugalių archyvuose neaptikta. Ir kapo vieta nežinoma. Matyt, tai ir liks paslaptimi, kuri užmarštės dulkiemis nuklojo nežinomus kampus Gargždų kapinaitėse.

2006 m. rugsėjo 2 d. LPKTS posėdyje buvo priimtas nutarimas dėl žuvusiu partizanų Motinų pagerbimo, pritvirtinant prie paminklo

lentelę su užrašu „Čia ilsisi partizanų Motina“. Šiuo metu LPKTS Klaipėdos rajono skyrius, taip pat Priekulės muziejuje aktyviai renka duomenis apie mūsų krašto partizanų motinas. Šiuo metu jau turime kelias dešimtis motinų pavardžių, tarp jų ir Petronėlės Žemaitienės. Kviečiame bendradarbiauti žuvusių partizanų artimuosius, renkant duomenis apie jų motinas.

Beje, gal dar yra gyvų liudininkų, menančių tuos laikus? Atnsiepkite, lauksime Jūsų laiškų, skambučių, pasakojimų apie partizanų generolo Jono Žemaičio tévus, duomenų apie partizanų Motinas. Taip pat prašome atsilepti rezistencijos kovų liudininkus – Jūsų atsiminimai mums be galio svarbūs, nes sudėlioti Tiesą iš mažylių atminties trupinelių padėsite tik Jūs. Mūsų adresas: Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejus, Klaipėdos g. 29, Priekulė. Tel. (8 46) 454 701, 8 620 38 238.

Sabina VINCIŪNIENĖ,
Priekulės Laisvės kovų
ir tremties istorijos
muziejaus vadovė

Atsiliepkite!

Mano tévas KRAVČIUKAS Romanas Vasiljevičius buvo ištrentas į Irkutsko sr. Zimos gyvenvietę. Dirbo hidrolizės gamykloje. Šioje vietovėje buvo daug lietuvių tremtiniai. Tai – Zenas Balčiūtė, Jonas Janisėlis, Algis Janisėlis, Gališanskis (vardo neprisimena). Prašyčiau atsiliepti žmones, buvusius tremtyje kartu su mano tévu. Rašykite adresu: Krapčuk Romanas Vasiličevič, 48523, ul. Galitskaja 8 kv. 6, Čortkovskij r-on, Ternopol'skaja oblast. Ukraina. Tel. +380 355 224 276, mob. +380 679 985 202.

SL289

Redaktorė: Jolita Navickienė
Redaktoriai: Aušra Šuopytė,
Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė

Tremtinys

Redakcija paslieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214

El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3950. Užs. Nr.

Kaina 1,20 Lt